

MÜZİK ÖĞRETMENİ, MÜZİK ÖĞRETİM MATERYALİ VE UYGULAMA AÇISINDAN KÖY ORTAOKULLARINDA MÜZİK EĞİTİMİNİN DURUMU ÜZERİNE BİR İNCELEME*

*Kubilay YILMAZ***

ÖZET

Bu çalışmanın yapılmasına, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, Sivas merkeze bağlı yirmi dört köy ortaokulunu gezerken gözlemlenen önemli sorunlar sebep olmuştur. Söz konusu yirmi dört okuldan sadece iki tanesinde müzik öğretmeni bulunması, hemen hiçbirinde müzik eğitimi için gerekli materyalin olmaması, bazılarında müzik ders saatlerinde farklı dersler işlenmesi gibi sorunlar gözlenmiştir. Bu durum “ilköğretim okullarımız hâlâ bu durumda mı?” sorusunu akla getirmiştir.

Ortaokullara müzik öğretmeni atanması için haftalık asgari ders saatinin altı saat olması gerekmektedir. Müzik dersi için, ortaokullarda, haftada bir saat ayrıldığı da hesaba katılırsa, haftalık ders kotasını doldurmak için okulda en az altı şube olması gerekmektedir. Şube sayısının altıya çıkarılması köy ortaokullarında pek mümkün olmadığından, birçok öğrenci müzik öğretmeninden mahrum bırakılmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu köy ortaokullarının birçoğunda, müzik derslerinin boş geçtiği gözlenmiş, öğretmenlerin herhangi bir plana uyup uymadıkları konusu da önem kazanmıştır.

Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığı müzik ders müfredatı incelenmiş ve sorunun kaynağının müfredat olmadığı kanısına varılmış, problemin uygulamada olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda, uygulamadaki eksikliklerin dile getirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Çalışmaya konu olan söz konusu yirmi dört okul örneklem kabul edilmiş, çalışmanın verilerinin toplanmasında gözlemler ve yüz yüze görüşmelerin yanı sıra kaynak taramasından da yararlanılmıştır. Toplanan veriler analiz edilmiş ve sonuç bölümünde konuyla ilgili fikirler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, müzik öğretmeni, ortaokul, müzik öğretim materyali

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Arş. Gör. Cumhuriyet Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, El-mek: kubilaylmz@hotmail.com

AN ANALYSIS OF THE STATUS OF MUSIC EDUCATION IN VILLAGE MIDDLE SCHOOLS IN TERMS OF MUSIC TEACHER, MUSIC TEACHING MATERIALS AND PRACTICE

ABSTRACT

The present study was conducted with the consideration of the significant problems observed in twenty four middle schools in the villages under the city center of Sivas. Problems such as the fact that only two out of these twenty four schools had music teachers, that nearly all of them lacked the materials essential for music education and that in some of them other courses were being taught at the hours scheduled for music education were observed. In turn, this situation brought the question "are our primary schools still in this condition?" to mind.

In order to assign music teachers to middle schools, it is required for the schools to have a minimum of six hours of music course scheduled in a week. Also with the consideration of the fact that only one hour per week is scheduled for music course in middle schools, in order to complete the quota of six hours per week the schools need to have at least six branches. Since it is not really possible to increase the number of branches to six in middle schools in villages, many students are deprived of music teacher. In addition, in most of the middle schools in question it was observed that the music course hours are not attended, and the point whether teachers follow any plan at all gained further importance.

In this context the music course curriculum set forth by the Ministry of National Education was examined, and it was determined that the problem lays in the practice rather than the curriculum itself. Accordingly, it was considered essential to reflect the inadequacies found in practice.

The twenty four middle schools in question were accepted as the sample of the study, and in the collection of data literature review was employed as well as observations and face to face interviews. Collected data were subjected to analysis and the authors' opinions were submitted in the conclusion.

Key Words: Music education, music teacher, middle school, music teaching material

1. Giriş

Yüzyıllardır insanlar müziğe, yaşadıkları çevrelere ve yaşam koşullarına göre, müziği kullandıkları amaçlara, ona yükledikleri anlamlara ve benzeri ölçütlere göre çeşitli tanımlar yapmışlardır. Böylece çok sayıda müzik tanımı ortaya çıkmıştır, çıkmaktadır. Titreşimi düzenli olan seslerden oluşması ve bir ezgiye sahip olması gibi temel ölçütler dışında müziği tanımlamak öznel bir durumdur. Kimine göre müzik; sade bir tanımla, duygu ve düşüncelerin müzikal ifadelerle anlatılması iken kimine göre çok daha fazla elekten geçirilmiş, farklı ölçütleri de bünyesinde barındıran bir olgudur. Müzik için yapılmış bazı tanımlara aşağıda yer verilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

Meydan Larousse (1990, cilt.9: 183)' da, müziğin, insanın kendini seslerle ifade etmesine imkân veren sanat, melodi, ritim ve armoni bakımından ele alınan sesler bilimi olduğu ifade edilmektedir. Akkaş (2005:9) ise kitabında; “Müzik, insanlığın ahlakını arındıran kutsal bir bilimdir. (Dede Efendi) ... Müzik, ilahî bir sanattır. (Beethoven) ... [ve] ... Müzik, insanın bir zaman duymuş olduğu bir duyguyu kendinde canlandırdıktan sonra, başkalarının da duyabilmesi için sesler aracılığıyla onlara aktarmasıdır. (Tolstoy)...” gibi önemli besteci, icracı ve filozofların tanımlarına yer vermiştir.

Ali Uçan (1997: 10) ise müziği; duygu, düşünce, izlenim ve tasarımları, belirli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre birleştirilmiş seslerle işleyip anlatan estetik bir bütün olarak tanımlamıştır.

İçinde yaşayan insanla birlikte sürekli bir oluşum, değişim ve gelişim halinde olan müziksel çevrede, kaynağı, türü ve işlevi değişik, çeşitli müzikler olduğu konusuna değinen Akkaş (2005:9), bu müziklerin değişik açılardan ele alınarak değişik biçimlerde sınıflandırılabilirliklerini dile getirmiştir. Bu sınıflandırmalara; ilkel müzik-çağdaş müzik, Türk müziği-batı müziği, dini müzik-din dışı müzik, sözlü müzik- sözsüz müzik gibi örnekler verilebilir.

Müzik, bir bireyin hayatında doğumdan ölüme kadar aktif veya pasif bir şekilde yer alır. İsteyerek veya istemeyerek, hemen her gün herhangi bir yerde müzikle etkileşim içinde oluruz. Bazen sadece duyarız, bazen dinleriz bazen de seslendirir veya bir çalgı ile icra ederiz. Bu bakımdan düşündüğümüzde, insan ve müzik arasında sıkı bir bağ mevcuttur.

Bir insan, müzikle anne karnında tanışmaktadır. Op. Dr. Numan Bayazıt (2011), 17 haftalık olan fetüsün (gebeliğin üçüncü ayından doğuma kadar olan sürede anne karnındaki canlıya verilen isim) öncelikle annenin bağırsak ve kalp seslerini, sonra annenin sesini ve 24. Haftadan sonra ise etraftaki diğer bütün sesleri duymaya başladığını söylemektedir. Dolayısıyla bebeğin bu aşamada müzikle de tanıştığını söylemek mümkündür. Anne karnında başlayan bu tanışıklıktan sonra bebeğin müzik serüveni, beşikte, anne kucağında ninnilerle devam eder. Daha sonraki dönemde çevresindeki her türlü ses kaynağından duyduğu müziklerle ve nihayetinde okuldaki müzik eğitimiyle bu serüven devam edip gider.

Sistemli bir müzik eğitimi; temelde, bir müziksel davranış kazandırma, bir müziksel davranışı değiştirme veya geliştirme süreci olarak tanımlayan Uçan (1997: 15), müzik eğitimi yoluyla birey ile müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin daha sağlıklı, daha düzenli ve daha verimli olabileceğini ifade etmektedir.

M. Hilmi Bulut, “Müziğin Toplumsal İşlevinin Niteliği (2001:175)” isimli çalışmasında, müzik eğitiminin iki farklı boyutunu ele almış, bunların öncelik-sonralık ilişkisini incelemiş ve şu ifadelerle yer vermiştir:

“Bilindiği gibi müzik eğitimi ‘davranışsal’ ve ‘içeriksel’ olmak üzere iki farklı boyutta ele alınmıştır. Biz, müziğin toplumsal işlevinin daha nitelikli olabilmesi için bu iki farklı boyutun hangisini daha önce kullanmalıyız? Farklı gruplara ve onların oluşturduğu topluma “davranışsal” açıdan müzik eğitimi yaptırılabilir mi? Bu gibi soruları yanıtlamak için öncelikle müzik eğitiminin davranışsal ve içeriksel açıdan ele alınışındaki farkın doğru anlaşılması gerekir. Bu fark, birincisinde davranış kazanma, diğerinde ise sadece bilgi edinme biçiminde gözlenir. Örneğin, davranışsal açıdan yaptırılan çalgı eğitimi çalmayı gerektirirken, içeriksel açıdan yapılan çalgı eğitimi sadece çalgı müziğinden tat almayla yeterli bulunabilir”

Ritim eğitimi, ses eğitimi, müziksel işitme eğitimi, çalgı eğitimi, şarkı öğretimi, müzikal üreticilik ve müzik teorisi eğitimi, müzik eğitiminin temel unsurlarındandır. Tüm bu unsurları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

içerisinde barındıran bir müzik eğitiminin temel amacını, Uçan (1997: 15), aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

“Müzik eğitimi, öğrencinin müziksel algılama yeteneğini farklılaştırıp çeşitlendirmeli; öğrenciyi belli koşullandırmaların ürünü olan tek yanlı müzik yapma, üretme ve dinleme alışkanlıklarından kurtarmalı; öğrenciyi müziğin çok yönlü ton özelliklerine, yapı taşlarına, kuruluş biçimlerine ve etki alanlarına açmalıdır. Öğrenciye müzikle ilişkilerinde daha yüksek düzeyde bir bilinçlilik ve eleştirme gücü kazandırmalı, öğrencinin değişik türdeki müzik çalışma ve etkinliklerine etkin katılımı sağlanmalıdır.”

Müzik eğitiminin önemi konusunda araştırmalar, gözlemler yapılmış; müzik eğitiminin, bireyin iç dünyasına ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerine olumlu etkisi olduğu, çeşitli bilimsel çalışmalarda ortaya konulmuştur. Cahit Aksu, “Türkiye’de Eğitim Müziği (2010:6)” isimli kitabında, konuyla ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Müzik, insan için ve insanla var olan, bu varlığıyla yolculuğumuzda bize yön veren, rehberlik eden, eğitim süreçlerimizi kolaylaştıran, yaşam zevkimizi, güzellik duygumuzu geliştiren ve tüm bu özellikleri bilimsel olarak da ispatlanan bir olgudur. Bu nedenle bireyler, genel eğitim süreçlerinin yanı sıra müzik eğitimi süreçlerine de sokulmuş ve bunun için gerekli organizasyonlar bireyin çocukluğundan başlatılacak şekilde planlanmıştır. Bu sürecin sağlıklı olarak yürütülebilmesi için pek çok müzikal araç devreye sokulmuştur. Ülkemizde “Eğitim Müziği” kavramıyla ifadesini bulan bu olgu, bazen müziksel amaç olarak karşımıza çıkmakla beraber müzik eğitimi ile oluşturulmaya çalışılan istendik davranış değişiklikleri için önemli bir müziksel araç olma özelliğini de yansıtmaktadır.”

Halil Bedii Yönetken de (1952: 1-5) müzik eğitiminin önemi hususunda, çeşitli filozofların, eğitimcilerin ve devlet adamlarının görüşlerine yer vererek konunun önemini vurgulamış, yazının sonunda ise; “Bugün bu ders hâlâ dünyanın her tarafında aynı önemle karşılanmamakta, hâlâ her yerde lâyük olduğu yeri alamamakta, bundan dolayı da her yerde aynı randıman sağlanamamaktadır” ifadeleriyle eleştiride bulunmaktadır. Yönetken’ in bu ifadeleri dile getirmesinden bu yana, altmış yılı aşkın bir süre sonra, bizler hâlâ “hâlâ” demeye devam ediyoruz. Ümit edilir ki bu durum tekrar edip durmaz.

Çocuklarda müziksel gelişimin çoğunlukla 2–6 yaşları arasında başladığı çeşitli araştırmalarla gözlenmiştir. Müziksel yeteneğin tespiti ve geliştirilmesi, hem doğuştan var olan müziksel eğilime hem de müzikle ne kadar etkileşimde bulunulduğuna ve etkileşimde bulunulan müziğin kalitesine göre kişiden kişiye değişen bir süreçtir.

Müzik eğitimcisi, keman yapımcısı ve icracısı olan, Japon, Shinichi Suzuki’nin “yetenek eğitimi” adını verdiği yönteminden bahseden Gürgen (2006: 89), Suzuki’nin, kalıtsal etmenleri düşünmeksizin her çocuğun dış uyaranları benimseyerek yüksek düzeyde bir yetenek standardına ulaşacağını savunduğunu dile getirmiştir. Bu ifadelerden yola çıkarak, Suzuki’nin bu düşüncesine katılmakla birlikte, farklı yetenek ve algılama seviyelerindeki kişilerin aynı seviyeye varmaları için kabiliyetleri oranında daha az veya daha fazla çalışmaları gerektiği düşünülmektedir.

Bir çocuğun 9–12 yaşları arasındaki döneminin, müzik davranış bilimcileri ve eğitimcilerince, müziksel güçlerin biçimlendirilmesi açısından çok önemli bir dönem olarak görüldüğünü dile getiren Uçan (1997:16), çocukların müziksel gelişiminin 12–13 yaşlarına kadar olan dönemde oldukça kolay ve sağlıklı bir şekilde izlenebileceğini, dolayısıyla bu durumun, bu aşamadaki müzik eğitimine özel bir anlam ve önem kazandırdığını ifade etmektedir.

İlkokullar, bir çocuğun, diğer bütün derslerinde olduğu gibi müzik eğitiminde de çok önemli bir yere sahiptir. Zira çocuğun zihninde eğitim-öğretimle ilgili genel bir şemanın oluştuğu;

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

“Okulun işlevi nedir? Öğretmenin görevi nedir? Öğrencinin görev ve sorumlulukları nelerdir?” gibi temel soruların cevaplarının, çocuğun bilinçaltına sistemli bir şekilde işlendiği dönemdir. Bu yüzden, sınıf öğretmenlerinin, bir bireyin eğitim hayatını en çok etkileyebilecek kişiler olduğu düşünülmektedir.

Önceki sayfalarda bahsettiğimiz müzik eğitiminin temel unsurlarının, ilköğretim kurumlarımızda nasıl yürütülmesi planlandığı, nasıl yürütüldüğü ve nasıl yürütülebileceği konularına kısaca değinmenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Birçok çağdaş müzik eğitimcisinin, ritim eğitimini, müzik eğitim yöntemlerinin temelini koymalarını ve insanın, doğumuyla başlayan, ritme aşinalığını da hesaba katarak ilk sırayı ritim eğitimine vermek yerinde olacaktır.

Ritim; herhangi bir ses kaynağına, elle veya bir araçla periyodik bir şekilde vurulması sonucunda oluşan düzenli seslerdir. Ritim eğitimi de ses kaynağından çıkan bu sesleri doğru algılama, aynı şekilde vurabilme ve bir eseri ritmine uygun şekilde icra edebilme yeteneğini oluşturmayı veya geliştirmeyi amaçlayan eğitimidir.

Akkuş (1998:5), İsveçli besteci ve müzik eğitimcisi, Dalcroze tarafından geliştirilen müzik eğitim yöntemini, ritmin müzikteki temel elemanı olduğu ve müzikle ilgili tüm ritimlerin kaynağının insan vücudunun doğal ritminde bulunabileceği esasına dayanan bir yöntem olarak tanımlamıştır. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere ritim eğitimi, müzik eğitimi zincirinin en önemli halkalarındandır.

Çeşitli ritim kalıpları mevcuttur. Bu kalıpları basitten karmaşığa doğru tek tek öğrettikten sonra öğrencinin, ikili, üçlü, dördü ve daha fazla gruplar halinde vurulan ritim kalıplarını duyma ve tekrar etme becerisi geliştirilebilir. Öğrencilerin ritim kalıplarını kolay öğrenebilmeleri için yabancı oldukları müziksel ifadeler bilindik hecelerle ifade edilebilir. Örneğin; iki adet sekizlik nota demek yerine “İz-mir” tartımı, dört adet on altılık nota yerine “Ge-li-bo-lu” tartımı gibi ifadelerin çocuğa daha anlaşılır geleceği düşünülmektedir.

Ritim çalışması yaparken sıra, masa, kapı veya pencereye vurarak veya alkışlar gibi el ile ritim tutarak çalışma sürdürülebilmektedir. Ayrıca öğretmen masaya veya tahtaya vurarak ses çıkardı diye öğrenci de masaya veya tahtaya vurma zorunluluğu hissetmemelidir. Hangi ses kaynağını rahat kullanabiliyorsa onunla tekrar etmesi gayet doğaldır. Bazı öğrencilerin, ritim vurmak için öğretmenin kullandığı ses kaynağını kullanması zorunluymuş gibi algıladıkları gözlenmiş, bu paragraftaki ifadelerle bu yüzden yer verme gereği duyulmuştur.

Müzik eğitiminin bir diğer önemli unsuru olan kulak eğitimini, sesleri, incelikleri-kalınlıkları ve ritmiyle kavratma ve bunun sonucunda müziksel okuyup yazabilme becerisi kazandırma amacıyla yapılan eğitim olarak tanımlayan Yıldız (2002:28), çocuğun, bir şarkıyı kolaylıkla öğrenebilmesi için ritim eğitimi ne kadar gerekli ise, müziksel işitme eğitiminin de o ölçüde gerekli olduğunu ifade etmiştir.

Birçok şey gibi kulak eğitiminin de temelinde taklit vardır. Bu yüzden çevrede, öğrencilerin tanışık olduğu seslerin taklit ettirilmesiyle kulak eğitimine giriş yapılabileceği düşünülmektedir. Örneğin; hayvan seslerini veya taşıt seslerini taklit ettirmek, sonra bu ses kaynaklarını birbirinden ayırt ettirmek, öğretici olmasının yanı sıra bir oyun etkisi de taşıyacaktır.

Daha sonraki dönemlerde kız-erkek sesini ayırt edebilmesini, kılavuz olarak verilen bir sese göre verilecek diğer seslerin durumunu (tizlik, pestlik vb.) belirleyebilmesini ve çalınan ezgiyi doğru bir şekilde tekrarlayabilmesini sağlayacak eğitimlerin, öğrencinin işitme yeteneğinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Müzik eğitimi zincirinin bir diğer halkası olan ses eğitimi: sesin uygun bir şekilde kullanılmasını; gerektiğinde gür veya düşük şiddette bir sesle, gerektiğinde sesi uzatarak veya kesik

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

kesik okuyarak, doğru yerde doğru nefes alarak, kelimeleri doğru telaffuz ederek, bir müzik eserinin estetik bir şekilde icra edilmesini sağlamak için yürütülen eğitimidir.

Ses eğitimine girişte, öğrenciye, diyafram nefesi alma ve nefesi doğru kullanabilme gibi temel eğitimler verilmelidir. Öğretmenin kendi sesi veya bir çalgı yardımıyla, öğrenciye ses etütleri yaptırılarak öğrencinin sesi ısıtılmalı, kullanılabilir ses genişliği ölçülüp geliştirilmeğe çalışılmalıdır. Notaları hecelerle ifade ederek yapılan ses eğitim çalışmalarında, kullanılacak heceler çocuğun ilgisini çekecek türden; hem komik hem de eğitici niteliğe sahip olmalıdır. Örneğin; gülme sesi; “ha, ha, ha”, ördek sesi; “vak, vak, vak”, tren sesi; “çuf, çuf, çuf” vb. gibi heceler kullanılarak hem keyifli hem de öğretici bir çalışma haline getirilebilir. Bazen, müziğin temposuna göre hızlı seslendirmeler gerekebileceği için, küçük kelime öbekleri, maniler ve tekerlemeler okutulmuş heceleri hızlı ve doğru telaffuz etmeleri de sağlanmalıdır.

Ritim ve ses eğitimi gibi uygulamaya dayalı eğitimlerin yanı sıra müzik teorisi eğitimi de önem arz etmektedir. Müzik teorisi eğitimi: notalar, anahtarlar, ses değiştirici işaretler, usûl bildiren ifadeler ve gürlük terimleri gibi bilgilerin yanı sıra, müzik türleri, Türk müziği ve dünya müziğinde öne çıkan kişiler, müzik adına önemli gelişmeler ve benzeri gibi, müzikle ilgili kuramsal bilgilerin öğretilmesini kapsayan bir süreçtir. İşitme eğitimine paralel olarak yürütülmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğrencinin, yaptığı işin yazılı kaynaklarda nasıl ifade edildiği, nota yüksekliklerinin ve sürelerinin ne anlama geldiği, icra edeceği eserin kim tarafından, ne zaman ve nasıl bir ortamda ortaya çıkarıldığı gibi teorik bilgilere sahip olması, yaptığı müziği daha kolay içselleştirebilmesine ve müzikal kazanımını güçlendirebilmesine katkı sağlayacaktır.

Bir diğer müzik eğitimi unsuru ise çalgı eğitimidir. Çalgı eğitiminin ilk önemli adımı doğru çalgı seçimidir. İlköğretimde çalgı öğretimi gerçekleştirilirken çocukların fiziksel yapılarına uygun, öğrenimi ve muhafazası kolay olan çalgılar seçilmelidir.

Çağdaş müzik eğitim yöntemlerinden “orff yöntemi” nin mimarı, Alman besteci ve müzik eğitimcisi Carl Orff, çalgı ve ritim eğitimi için özellikle, zil, tef, ksilofon, kastanyet, marakas ve benzeri gibi, hemen her yaş seviyesinin kolayca öğrenebileceği çalgıları seçmiştir. Öziskender ve Güdek (2013:230), Orff yaklaşımı ile yapılan okul öncesi müzik eğitimi sonucunda, deney grubu öğrencilerin tamamının birçok orff çalgısını çalabildiğini gözlemlemişlerdir. Bu çalgıların ortak özelliklerine değinen Çevik (2007: 99) ise, kolay çalınmaları, eşlik yapmağa uygun olmaları, yaratıcılığı geliştirmeğe yönelik olmaları ve akort yapılmasına gerek olmadığı gibi özellikleri sıralamıştır. Bu gibi çalgılar çocuğun öğrenirken eğlenmesini, bu sayede sazını sevmesini ve daha hızlı yol almasını sağlayacaktır.

Tanınmış (2013:708-709), çalgı eğitiminin amacının sadece teknik ve müzikalite açısından gelişmiş öğrenciler yetiştirmek olmadığını, çalgıların gerek müzik öğrenimleri gerekse mesleki yaşamları boyunca işlevsel olarak kullanabilecek bireyler yetiştirmenin de önemli olduğunu ifade etmiştir.

Müzik eğitimi sürecinin önemli bir bölümünü oluşturan şarkı öğretimi ise, ilköğretim müzik eğitiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Ezgi ve sözler açısından bilinçli bir şekilde bestelenmiş çocuk şarkıları aracılığıyla öğrenciye yalnızca müzik değil, tarih, coğrafya, İngilizce ve hayat bilgisi gibi diğer birçok dersten de bir şeyler öğretilir. Şarkılar, çocuğa müzik sevgisi, insan sevgisi, yurt sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi gibi önemli özellikleri kazandırabilmek için önemli bir yardımcıdır. Bu yüzden seçilecek şarkılar büyük önem arz etmektedir.

“Günümüzde müzik eğitimi derslerinin, eğitim programı, ders programı, öğretmen kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarının hazırlanmasında, genel hedefler ve kazanımların yanı sıra,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

şarkularla çevrili öğrenme yaşantılarının oluşturulmasında da programların toplumsal ve kültürel boyutları çok iyi düşünülmelidir. Müzik Eğitimi ve Eğitim Müziği alanında yapılacak bu ve benzeri çalışmaların, günümüze ışık tutacak boyutları daha iyi analiz edilmeli, buralardan sağlanacak olası katkıların program geliştirme süreçlerine dahil edilmeleri sağlanmalıdır.”(Aksu, 2013:716)

Talışık (2013:61-68), “ilkokul Türkçe, matematik ve hayat bilgisi derslerinde öğretim materyali olarak şarkıların kullanılmasının öğrencilerin başarı ve tutum gelişimleri üzerindeki etkisi” isimli doktora tezinde ilkokul üçüncü sınıf öğrencileriyle bu konuda bir çalışma yapmış ve ulaştığı sonuçlarla, bu derslerde şarkı kullanımının öğrenim oranını ve öğrencilerin bu derslere karşı tutumlarını önemli ölçüde olumlu etkilediğini göstermiştir.

Yıldız (2002:46), şarkı seçerken dikkate alınması gereken bazı önemli ilke ve ölçütleri, Uçan (1999)’ dan, şöyle aktarmaktadır:

- “Seçilen şarkının öğrencinin düzeyine uygun olması ve öğrencinin müziksel gelişimine hizmet etmesi
- İlköğretim programındaki amaçlara ve hedeflere uygun olması
- Hedef davranışları kapsamı ve hedef davranışların öğretilmesinde işe yaraması
- Konuya uygun olması
- Genel ve özel müziksel öğrenme/öğretme ilke, yöntem ve tekniklerine uygun olması
- Öğrenme-öğretme durumlarında anlamlı işlevler görmesi
- Sınama/ölçme durumlarında kullanılabilir olması
- Müziksel yapı, doku ve üslup bakımından gerekli derecede veya yüksek nitelikte olması
- Başka anlatım biçimleriyle desteklenebilir ve zenginleştirilebilir olması”

Yukarıda sıralanan ölçütler dışında; şarkı konularının ezgi ve sözler açısından neşeli bir hava taşıyor olması, çocuklara korku, karamsarlık, nefret gibi duyguları hissettirebilecek şarkılardan uzak durulması gerekmektedir. Mümkün oldukça oyunlaştırılabilir bir yapıya sahip şarkıların seçilmesi ve çocukların bedensel hareketlerle de şarkıya katılımlarının sağlanması gibi, dersi daha eğlenceli hale getirebilecek unsurların da dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Şarkı öğretimi kulaktan eğitim yoluyla yapılabileceği gibi nota yazısı okutularak da yapılabilir. Şarkıların kolay bir şekilde öğretilmesi ve öğrenimin kalıcı olması için her iki yöntemde de dikkate alınması gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Şarkılar, anlamlı en küçük parçalara bölünerek öğretilip sonra bu parçalar birleştirilerek bütüne gidilmesi; şarkının, ölçü, motif, cümle ve dönem/periyot gibi aşama aşama öğretilmesi öğrenciye kolaylık sağlayacaktır.

Ezgi ve sözler açısından örnek gösterilebilecek birkaç şarkı:

- Ağaca övgü-SefaiAcay (Doğa Sevgisi)
- Al bayrağım-Saip Egüz (Bayrak sevgisi)
- Altışar sayma-Erkan Talışık (Matematik öğretimi)
- Arkadaşım eşek-Bariş Manço (Arkadaş özlemi-Hayvanlar)
- Atam-Ziya Aydın (Atatürk ve vatan sevgisi)
- Dünya çocuklarının şarkısı-Cenan Akın (Dostluk ve barış)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

- Animal School I-II-III- M. Hilmi Bulut (İngilizce ve hayvan sesleri)
- İzmir'in dağlarında-İzzettin Hümayi Elçioğlu (Atatürk sevgisi)
- Minik kuş-Saip Egüz (Hayvan sevgisi)
- Yirmi üç nisan kutlu olsun-Halil Bedî Yönetken (Milli Bayramlar)

Öğrencinin, bütün bu uygulamalı ve teorik eğitimlerden sonra oluşan birikimiyle, küçük ezgi kalıplarından oluşan soru ezgisini, ton, ritim ve müzikal hareketler açısından uygun bir cevap ezgisiyle tamamlama, yeni motifler üretebilme ve benzeri gibi üreticilik becerilerini ortaya çıkarabilmesi için yönlendirilmesi ve cesaretlendirilmesi gerekli görülmektedir.

Müzik öğretmenlerinin, yaratıcılığın gelişmesini engelleyen geleneksel yöntemler yerine her öğrencinin üretici potansiyelini ortaya çıkaracak, etkinliği sayısız araştırma ile kanıtlanmış olan Orff, Kodaly, Dalcroze ve Suzuki yöntemleri gibi müzik yöntem ve yaklaşımlarından yararlanmaları gerektiğini dile getiren Gürgen (2006: 81), bu yöntemlerin en önemli ortak yönünün ise “yaratıcılığı geliştirmek” olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, bir öğrencide yaratıcılığın geliştirilmesinin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Söz konusu köy ortaokullarının birçoğunda müzik dersleri, hâlâ boş geçmektedir. Şarkı, türkü söylemek isteyen birkaç öğrenciye şarkı söyleterek ders zamanını doldurmaktan öteye gitmeyen bu uygulama, çocuğun müziğe bakış açısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumda da şöyle bir sonuç çıkmaktadır; öğrencilerin, müzik dersinin önemini ve işlevini doğru algılamalarını sağlamak, onlara müzik dersini sevdirmekten çok daha zor ve önemli bir sorumluluktur.

Müzik dersi de diğer derslerde olduğu gibi işin uzmanları tarafından hazırlanan, belirli bir yıllık plana bağlı olarak yürütülür. Öğretmenlerin, bu programlara uymaları önemlidir. Bunun yanı sıra programı uygulamaya geçmeden önce çocuklara, genel hatlarıyla müziğin ne olduğu, müzik eğitiminin ne işe yarayacağı, bu dersle öğrencilerin ne kazanacakları gibi ön bilgiler verilerek, öğrencinin zihninde bir müzik eğitimi temeli oluşturulabilir. Özellikle, müziğin çalıp söylemek dışında farklı işlevlerinin olduğu; güzel sanatlar liseleri ve fakülteleri gibi eğitim kurumlarının olduğu, bu okullarda eğitim gören kişilerin sadece “çalgıcı veya şarkıcı” olmayacağı, müziğin de bir öğretmenlik dalı, bir sanat dalı, bir bilim dalı olduğu vurgulanmalıdır.

İlk dört yıllık dönemde veya sadece birinci ve ikinci sınıflarda –öğrencilerin durumuna göre- nota öğretmeden, kulaktan eğitim yoluyla dersi sürdürmek bizce mâkûldür. Müzik eğitimi konusunda önemli bir yer edinmiş olan Macar müzik eğitimcisi ve müzikolog Zoltan Kodaly’ in; öğrenciye teorik kavramların öğretilmesinden önce kolay öğrenebileceği halk ezgilerinin kulaktan eğitim yoluyla öğretilmesini öngören eğitim yöntemi de bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

Bir çocuğun nota ve müzik teorisini kolayca öğrenebilmesi için, müzikle iç içe olan, Türkçe ve matematik derslerinde bir temel altyapıya sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Yaptığı işin nazariyatını öğrenmesinde ve söyleyeceği şarkının sözlerini anlamasında öğrenciye, Türkçe bilgisi yardımcı olacaktır. Matematik bilgisi ise, matematiksel ifadelerle çözümlenmesi gereken, özellikle bir vuruşun eşit olmayan aralıklara bölündüğü;

gibi nota kalıplarını algılamalarında kolaylık sağlayacaktır. Yeterli bir okuma-yazma ve algılama seviyesine gelen öğrencinin müzik eğitimi, mümkün olan en kısa zamanda kuramsal bilgilerle

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

somutlaştırılmalıdır. Öğrencinin, bir şarkıyı notasıyla, usûlüyle ve şarkıda geçen kelimelerin anlamlarını bilerek öğrenmesi, hem şarkıyı doğru ve güzel okumasına hem de daha uzun süre hafızasında tutmasına katkı sağlayacaktır.

Tüm bunların ötesinde, problemin genel kaynağı ve üstünde durulması gerektiğine inandığımız nokta; müfredat eksikliği veya yanlışlığının olup olmadığından ziyade müfredatın uygulanabilmesi için, okulda yeterli müzikal materyalin ve dersi verimli bir şekilde yürütecek düzeyde donanımlı, gelişime açık ve çağdaş eğitim yöntemlerine vâkıf bir “müzik -alan-öğretmeni” nin olup olmadığıdır.

Söz konusu 24 ortaokuldan 22 tanesinde müzik öğretmeni olmamasının en önemli sebebi; 18.06.2014 Tarihli ve 29034 Sayılı Resmi Gazete’ de Yayımlanan, Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmeliğin, “Genel Bilgi ve Meslek Dersleri Öğretmeni Norm Kadrosu” başlıklı 18. maddesidir. Bu maddeye göre; ortaokullara müzik öğretmeni atanması için, haftalık asgari 6 ders saatinin olması gerekmektedir. Müzik dersi için, ortaokullarda, haftada bir saat ayrıldığına da hesaba katarsak, haftalık ders kotasını doldurmak için okulda en az altı şube olması gerekmektedir. Köy ortaokullarında 6 şube için yeterli sayıda öğrencinin olması da pek tabii bir durum olmadığı için, bu sistemde, birçok öğrenci müzik öğretmeninden mahrum kalacak ve müzik dersinde müzikten başka şeylerle meşgul edilecektir. Bu uygulamanın düzeltilmesi, en azından 6 saat sınırının 4 saate indirilmesi ve müzik dersinin boş ders gibi görülmemesi gerekmektedir.

Müzikal materyal konusu da pek farklı değil. Bir iki okulda flüt, birinde de öğretmenin kendine ait bağlaması dışında herhangi bir müzik aletine rastlanmamıştır. Öğrencilerin melodika, ksilofon, zil, tef ve benzeri gibi kolay öğrenilen, aynı zamanda muhafazası kolay ve maliyeti düşük müzik aletlerinden bile yoksun bırakılmaları müzik eğitimine verilen önemi gözler önüne sermektedir. Sayıları az diye müzik öğretmenleri olmayan, müzik aletleriyle belki lise öğreniminde belki de daha sonraki yıllarda tanışacak olan bireylerin çok iyi bir icracı, müzik eğitimcisi veya müzikolog olmaları pek mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

- AKKAŞ, Salih (2005), *Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümleri İçin Müzik 1*, Bilge Ders Kitapları Yay. Dağ. Ve Tic. Ltd. Ş. Ankara
- AKKAŞ, Salih (2005), *Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümleri İçin Müzik Öğretimi*, Bilge Ders Kitapları Yay. Dağ. Ve Tic. Ltd. Ş. Ankara
- AKKUŞ, Defne (1998), *Müzik Eğitiminde Dalcroze Yöntemi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- AKSU, Cahit (2010), *Türkiye’ de Eğitim Müziği*, Bemol Müzik Yayınları, İstanbul
- AKSU, Cahit (2013). “İlk “Mûsikî” Ders Programları Ve Zati Bey’in “Talim-Kıraat-i Mûsikî” İsimli Eserinin Analizi/ The First “Mûsikî” Curriculumsandthe Analysis of theWork of Art Named “Talim-i Kıraat-iMûsikî” of Zati Bey”, *TURKISH STUDIES - International PeriodicalfortheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 8/3, Winter 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4501.p.705-718>.
- BAYAZIT, Numan (2011) “Bebekler Kaç Haftalıkken Duymaya Başlıyor?”, *Formsante Dergisi* Bebek Eki, Mayıs 2011, <http://www.formsante.com.tr/anasayfa/bebek/1820-bebekler-kac-haftalikken-duymaya-basliyor.html>, Erişim Tarihi: 17.11.2014

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

- BULUT, M. Hilmi (2001). “Müziğin Toplumsal İşlevinin Niteliği”,G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, s. 173-175, Ankara
- BULUT, M. Hilmi (2010), *Müzik Bilimsel Araştırma Yazıları*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas
- BULUT, M. Hilmi (2011), *Şarkı Kutusu II*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas
- ÇEVİK, D. Beste (2007), “Müzik Öğretim Yöntemlerinden Orff Müzik Öğretisine Genel Bir Bakış”,Balıkesir Üniversitesi FBE Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, s. 95-100, Balıkesir
- MEB (2010), “Müzik Dersi (1-8 Sınıflar) Öğretim Programı” <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=35>, Erişim Tarihi: 12.09.2014
- Meydan Larousse (1990), *Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, Medya Yayıncılık, Cilt 9, s. 183, İstanbul
- ÖZEKE, Sezen (2007), “Kodaly Yöntemi ve İlköğretim Müzik Derslerinde Kodaly Yöntemi Uygulamaları”,Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı XX (1), s. 111-119, Bursa
- ÖZGÜL, İlhan (2009), *Eğitim Fakülteleri ve İlköğretim Okulları İçin Müzik Eğitimi Ve Öğretimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara
- ÖZİSKENDER, Gülin; GÜDEK, Bahar (2013).“Orff Yaklaşımı İle Yapılan Okul Öncesi Müzik Eğitiminin Öğrencilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkileri / The Influences of Orff Preschool Music Education Approach on the Improvement of Social Skills of Students”, TURKISH STUDIES-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-,ISSN: 1308-2140, Volume 8/3, Winter 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4312>, p. 213-232.
- TALŞIK, Erkan (2013), *İlkokul Türkçe, Matematik Ve Hayat Bilgisi Derslerinde Öğretim Materyali Olarak Şarkıların Kullanılmasının Öğrencilerin Başarı ve Tutum Gelişimleri Üzerindeki Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- TANINMIŞ, Gamze Elif (2013).“Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Keman Öğrencilerinin Aldıkları Keman Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar Ve Sorunları Çözmede İzledikleri Yollar / Problems Encountered by Violin Students from Gazi University Faculty of Education Department of Education of Fine Arts Department of Music Education During Violin Education and Methods to be Followed to Solve These Problems”, TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-,ISSN: 1308-2140, Volume 8/6 Spring 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4742>, p. 707-715.
- TEKİN GÜRGEN, Elif (2006), “Müzik Eğitiminde Yaratıcılığı Geliştiren Yöntem ve Yaklaşımlar”, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:12 s. 81-83, İzmir
- TRT (2005), *Çocuk Şarkıları Kitabı*, TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara
- UÇAN, Ali (1997), *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara
- YILDIZ, Gökay (2002), *İlköğretimde Müzik Öğretimi Birinci Kademe*, Anı Yayıncılık, Ankara
- YÖNETKEN, H. Bedii (1952), *Okulda Müzik Öğretimi ve Öğretim Metotları*, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/11 Fall 2014

